

RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS (RDA): ESZKÖZ A KÖNYVTÁRAK JÖVŐBELI INFORMÁCIÓ- KÖZVETÍTŐ FELADATAINAK ELLÁTÁSÁHOZ

VASS JOHANNA

Magyar Művészeti Akadémia Szakkönyvtár, osztályvezető

ABSZTRAKT

A Resource Description and Access (RDA) új könyvtári katalogizálási szabványt 2010 júniusában tette közzé a nemzetközi fejlesztő bizottság, és az azóta eltelt időszakban is folyamatosak a tesztelesek, véleményezések, amelyek eredményei a már több ízben javított szövegváltozatok megjelenéseiben követhetők. Az RDA az 1998-ban publikált FRBR-modell – Functional Requirements for Bibliographic Records – alkalmazási szabványának tekinthető. A mű – kifejezési forma – megjelenési forma – példány szintjeit azonosító FRBR-modell nem tartalmazott konkrét, a mindennapi gyakorlatban alkalmazható leírási utasításokat; valamint hiányzott az újfajta katalogizálási elvek informatikai modellje is. Az RDA kidolgozása és közzététele ezen célok megvalósulása felé tett előrelépés. A könyvtári leírási szabványok újragondolását részben az a szándék is motiválta, hogy a könyvtári katalógusokban tárolt információk könnyebben integrálódhassanak a web világába; illetve a felhasználók könnyebben hozzáférhessenek az információkhoz. A szemantikus web technológiáinak, illetve formai szabványainak könyvtári alkalmazásaival alapjaiban változhatnak meg egyrészt az eddigi, hagyományos könyvtári feldolgozó tevékenységek, másrészt a közgyűjteményekben őrzött tudásvagyon felhasználásának lehetőségei is. Ugyanakkor a fejlesztésért felelős testületek mindvégig szem előtt tartják, hogy a megelőző évtizedek adatsere-formátumaiban – így például a MARC21-ben – rögzített és tárolt könyvtári adatállományok utógondozásáról folyamatosan gondoskodni kell.

Az RDA közzététele

A digitális könyvtári technológiák iránti erős érdeklődés, és a digitális könyvtári téma megjelenése az IFLA-programokban a 90-es évek óta egyre jobban nyomon követhető. Legfőképpen a nem hagyományos dokumentumok leírásának problémái, valamint az információ közzétételében, szervezésében jelentkező új kihívások voltak azok az okok, melyek végül a meglévő katalogizálási szabványok felülvizsgálatához, módosításához vezettek. A kisebb változtatások azonban nem bizonyultak elegendőnek, és az eredetileg az *Anglo-American Cataloguing Rules* (AACR) harmadik, revideált kiadásának szánt munkálatok egy új szabvány, az *RDA: Resource Description and Access* programjának kezdetét jelentették.¹

Az RDA: Resource Description and Access közzétételéért az „egyesült fejlesztőbizottság” – *Joint Steering Committee (JSC)*, mely korábban az AACR fejlesztését koordinálta – a felelős. Az RDA egy, a strukturált adatokra vonatkozó átfogó szabály- és útmutatás-gyűjtemény, mely a források megosztását támogatja valamennyi dokumentumtípus vonatkozásában.

Az RDA kiadói az *American Library Association (ALA)*, a *Canadian Library Association* és a *Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP)*.

Az első változatot 2005-ben bocsátották véleményezésre, majd több találkozón történt megvitatás és többszöri átdolgozás után 2010 júniusában tették közzé az elfogadott dokumentumot.²

Az internet terében

Ahhoz, hogy megérthessük az RDA filozófiáját és jelentőségét, illetve viszonyát az eddigi katalogizálási tevékenységhez, a könyvtárak mai szerepét kell megvizsgálnunk az információfeldolgozásban és a -közzétételben. A korábbi célok helyett egészen más szempontú megközelítés jellemző az RDA-ra. Ma már a cél nem a pusztá regisztrálás a bibliográfiai teljesség elérése érdekében, hanem az információ közzététele és megosztása a digitális világban: egy olyan közegben, ahol verseny folyik a közzététel és a megosztás területén a piaci szereplők, amatőr felhasználók és a közgyűjtemények között. Márpedig az információ legfőbb hordozói, vagyis a legtagabb értelemben vett dokumentumvagyon természetes birtokosai a közgyűjtemények, amelyek nem engedhetik meg maguknak saját területükön a lemaradást.

Érdemes az RDA filozófiáját a korábbi szabványok lényegi vonásaival összevetni. Az *ISBD*-szabványok például nagyon érzékenyek voltak az olyan kérdésekre, mint az egyértelmű azonosítás, vagy a katalogizálók által betoldott adatok világos elkülönítése, az adatbetoldások egyértelmű jelölése és azok írásmódjának aprólékos szabályozása – mindez a nyilvántartások kompatibilitásának megteremtése érdekében történt (vö. UBC, az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel törekvés). Nagyon is figyelemreméltó *Michael Gorman* kritikája,³ aki interneten közzétett cikkében „közlegő katalogizálási katasztrófára” figyelmeztet. Legfőbb kifogása, hogy az RDA-dokumentumban nincsenek világosan elkülönítve az elvek és az abból levezett szabályok.

Ahogy a Magda El-Sherbini – Megan Curran szerzőpáros rámutat,⁴ a korábbi leírási szabványok a katalóguscédula korában keletkeztek, és többek között kis helyen való információközlés szükségszerűsége alakította ki fogalom- és jelrendszerüket. Az *ISBD*-t és az ezen alapuló *AACR2*-t megjelenítési szabványnak nevezik, szemben az RDA-val, amely tartalomszabvány. (Szembetűnő például a rövidítések kiküszöbölése a leírásból.) Ezen túlmenően az új szabványt a könyvtárak saját felhasználói igényeire alapozva használhatják a mindennapi gyakorlatban – az RDA nemzetközibb és kevésbé könyvtárcentrikus.

Sokkal szorosabb az RDA kapcsolata az 1998-ban publikált *Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)* elnevezésű ajánlásokkal,⁵ ahogy El-Sherbini fogalmaz: „az egész RDA az FRBR-gondolaton alapul”.⁶ Az FRBR filozófiája az entitások gondolatára és a köztük lévő kapcsolatrendszerre épül. Korábban a katalogizálók csak a megjelenési formákat írták le, figyelmen kívül hagyva a mű és a kifejezési forma szintjét, valamint a köztük lévő összefüggéseket. Az RDA legnagyobb fejlesztése, hogy világosabbá teszi a rekordok, valamint az alkotók és a művek közötti összefüggéseket. A katalóguscédulák korából származó adattakarékossági kényszerszert a digitális térben figyelmen kívül

hagyva az RDA nem támaszt korlátokat, hogy hány alkotót kapcsolunk a leírt műhöz. Bár a könyvtárak dönthetnek akár az egy alkotó felvétele mellett is, az RDA támogatja az összes szerző – beleértve a fordítók, szerkesztők, előadók stb. – regisztrálását.

Az RDA legizgalmasabb fejlesztése a kifejezési és a megjelenési forma közötti kapcsolatok felmutatása. Ha a könyvtári katalógusok kihasználják az RDA lehetőségeit, a könyvtári keresések egyre több Amazon- vagy Google-típusú találati listát fognak tartalmazni. A használó felfedezheti, hogy az általa keresett mű megtalálható a könyvtár állományában régi, ritka kiadásban, mikrofilmen, esetleg online stb. „A katalogizáló tevékenységnek nem az a célja, hogy a könyvet levegyük a polcról, azt meg is kell találnia valakinek.”⁷ Ha a katalogizálás legnagyobb eredménye a használók és a könyvtári források közti kapcsolat megteremtése, akkor ezek a változtatások a kapcsolatot könnyebbé, szorosabbá és erősebbé teszik.

A fejlesztések három fő iránya

Az RDA az FRBR-modell alkalmazási szabványának tekinthető. A *mű – kifejezési forma – megjelenési forma – példány* szintjeit azonosító FRBR-modell még nem tartalmazott konkrét, a mindennapi gyakorlatban alkalmazható leírási utasításokat; valamint hiányzott az újfajta katalogizálási elvek informatikai modellje is. Az RDA kidolgozása és közzététele ezeknek a céloknak a megvalósulása felé tett előrelépésként is értelmezhető.

A szemantikus web technológiáinak – *Linked Open Data (LOD)* –, illetve formai szabványainak – *Resource Description Framework (RDF)* – könyvtári alkalmazásaival alapszabványainak – változhatnak meg egyrészt az eddigi, hagyományos könyvtári feldolgozó tevékenységek, másrészt a közgyűjteményekben őrzött tudásvagyron felhasználásának lehetőségei is.

Ugyanakkor a fejlesztésért felelős testületek mindvégig szem előtt tartják, hogy a megelőző évtizedek adatcsere formátumaiban – így például a *MARC21*-ben – rögzített és tárolt könyvtári adatállományok utógondozásáról folyamatosan gondoskodni kell.

Az alábbiakban a három fejlesztési irányt mutatjuk be részletesebben.

Az FRBR-modell

Az elsődleges cél a korai könyvtári katalógusok vagy a modern bibliográfiai eszköz-tárak építéskor mindig is az volt, hogy a felhasználókat hozzásegítsük a gyűjtemény hozzáférésehez, illetve a kapcsolódó anyagokhoz (related materials). Az angol-amerikai katalogizálási gyakorlat az első funkciót hagyományosan a fő- és melléktételekkel, a második funkciót a tárgyszórendszerekkel támogatja. A tudás gyarapodása, szélesedése, a kiadványok számának és fajtáinak burjánzása magával hozta a bibliográfiai rendszerek fejlődésének szükségét is. Már a korai elméletek az 50-es években, illetve az 1961-es párizsi alapelvek is számolnak a mű szellemi szintjének és a materiális kifejeződésnek a kettősségével, noha a szabályozásban végül is jó ideig nem oldották meg a kérdést. A 80-as években több tanulmány foglalkozott a bibliográfiai kapcsolatok feltérképezésével,⁸ természetével (mű és kifejeződése; különböző kiadások; különböző hordozókon való kiadások; előbb-utóbb, rész-egész; több alkotó; alkotói minőségek stb.). Nem a bib-

liográfiai rekord természetében keresendők ezek a jellemzők, inkább a fogalmi rendszerben, illetve a struktúrában. A több éves folyamat végén megszületett a *Functional Requirements of Bibliographical Records (FRBR)*,⁹ amely azonosította azokat a szinteket és entitásokat, amelyek a könyvtárhasználókat érdeklik, azokat a kapcsolattípusokat, amelyek az entitások között létrejönnek, illetve a különböző használói szokásokat, amelyek a bibliográfiai rekordok közötti keresésre jellemzőek.

Mint ismeretes, az FRBR az entitások négy szintjét különbözteti meg: a „mű” egy önálló szellemi vagy művészeti alkotás; a „kifejezési forma” a mű egy intellektuális vagy művészi kifejeződési formája, ideértve az eltérő kiadásokat, fordításokat, előadásokat, adaptációkat, stb.; a „megjelenési forma” egy bizonyos fizikai megtestesülése az adott mű adott kifejezési formájának; a „példány” pedig a megjelenési forma konkrét megtestesülése.

Az FRBR nyomán létrejövő szabályrendszer szövegének tartalmi beosztása is jelzi, hogy a korábbi példányalapú megközelítéstől mennyire eltávolodik az újfajta katalogizálási szemlélet:

1. fejezet – A megjelenési forma és a példány jellemzőinek rögzítése
2. fejezet – A mű és a kifejezési forma jellemzőinek rögzítése
3. fejezet – A személy, család és testület jellemzőinek rögzítése
4. fejezet – A fogalmak, tárgyak, események és földrajzi helyek jellemzőinek rögzítése
5. fejezet – Az elsődleges kapcsolatok rögzítése
6. fejezet – A személyeknek, családoknak és testületeknek [a leírt] forrással való kapcsolatának rögzítése
7. fejezet – A mű témájának rögzítése
8. fejezet – A mű, kifejezési forma, megjelenési forma és példány közötti kapcsolatok rögzítése
9. fejezet – A személyek, családok, testületek közötti kapcsolatok rögzítése
10. fejezet – A fogalmak, tárgyak, események, földrajzi helyek közötti kapcsolatok rögzítése¹⁰

Ahogy az FRBR 1998-as megjelenését hosszú ideig nem követték az elvi modellhez kapcsolódó részletes leírási szabályok, éppúgy hiányzott az elvi modell strukturális szintjének kidolgozása. Mindez azt idézte elő, hogy a meglévő (nemzetközi) könyvtári szolgáltató rendszerek, mint például az *OLIB*, a *Millennium 2005*, az *Ex Libris' Primo Discovery Tool* vagy a *Virtua*, önállóan kerestek megoldásokat az FRBR modellnek – a könyvtári katalógusok meglévő szerkezetére és adattartalmára alapozva – a keresési találatokban való megjelenítésére.¹¹ A katalogizálási folyamatok fejlődésével foglalkozó angolszász szakirodalom nem véletlenül hozza a legtöbb példát a zenei művek köréből. A zenei anyag messze nagyobb arányban hordoz kapcsolatokat az egyes lehetséges entitások között, mint bármely másik könyvtári dokumentumtípus. Gondoljunk egy zenei műre, amely eredendően kotta formájában létezik, majd ennek a műnek különböző előadásai és átiratai lehetnek, mindezek különböző hordozókon megjelentetve – és akkor a lehetséges kapcsolatoknak még csak a legegyszerűbb kombinációit vázoltuk. Nem ismertetjük ehe-

lyűtt az egyes könyvtári rendszerek egymástól eltérő megoldásait, mindenesetre megállapítható, hogy a kísérletezéssel töltött mintegy tíz év – nagyjából a 2000-es évek első évtizedének közepére – azt a felismerést hozta, hogy a meglévő MARC-szerkezet nem elégséges azoknak a kapcsolati lehetőségeknek a bibliográfiai leírásban való kifejezésére, illetve az informatikai műveletekkel történő megjelenítésére, amelyek az egyes dokumentumtípusok esetében adottak lennének.¹² Ennek a hiányosságnak a felismerése fontos szerepet játszott a leírási szabályok és katalogizáló rendszerek további fejlődésében.

A MARC21 fejlesztései

A Library of Congress honlapján olvasható manifesztum¹³ szerint a jövő technológiáit megvizsgálva kitűnik, hogy a széles értelemben vett könyvtári közösség adatait hordozó MARC-szerkezet mára elavult, negyvenéves technológián alapul, és már kívül esik a programozhatóság mai technikáin. Mindezzel együtt a MARC jól szolgálta a könyvtárakat a webet megelőző környezetben. A MARC születésekor, a késő hatvanas – korai hetvenes években az adatcsereformátum fejlesztése nagy lépés volt a könyvtárak egymás közti adatmegosztásának irányába, mely által a könyvtárak egy nagyobb hálózat résztvevőivé váltak. Ugyanakkor, noha „egységes, nemzetközi” szabványként emlegetjük, valójában a MARC-nak számtalan változata létezik: MARC21, UNIMARC, UKMARC, sőt nemzeti „marc-ok” is, mint amilyen például a HUNMARC. Ez a körülmény valójában megnehezíti az egységes adatkezelést, illetve a nemzetközi mértékű adatcserét.

Nem feledkezhetünk meg továbbá a MARC szerkezetének rugalmatlanságáról sem. A formátumot alapvetően a nyomtatott könyvtári dokumentumok leírására fejlesztették ki, és az újabb információhordozók sokoldalú leírására – mint például a digitális, vizuális, multimédia dokumentumok – szembevethetően alkalmatlan. Szintúgy nehézségekbe ütközik a különböző hierarchikus kapcsolatrendszerek ábrázolása, végezetül pedig a leírt adatoknak a nem könyvtári szoftveres környezetbe való integrálása.¹⁴

Az új bibliográfiai keretrendszer könnyebbé teszi majd a könyvtárosok számára, hogy adataikat hozzákapszólják a művekhez és adatforrásokhoz, a kisebb könyvtárakból csakúgy, mint a nagyobbakból. Ugyanakkor a MARC21 világszerte rekordok millióinak adatait hordozza, így utógondozása elengedhetetlen az átállás időszakában.

A MARC21 szabvány 2008 óta előterjesztett és elfogadott 75 módosítása közül mintegy 25% az RDA-hoz köthető; ezek közül most a teljesség igénye nélkül emelünk ki néhányat. Az RDA azon törekvése, hogy minél hatékonyabban jelenhessenek meg a hagyományos bibliográfiai rekordokban is – többek közt – az egyes művek különböző kifejeződési és megjelenési formái, vezettek az olyan módosításokhoz, mint amilyenek például a 006, 007, 008 mezőkben a „tartalom típus”, „média típus”, „hordozó típus” kifejezésére használt kódkészlet bővítése,¹⁵ illetve új adatmezők – 336, 337, 338 – definiálása ugyanezen tartalmak megnevezésére.¹⁶ A MARC-mezőszerkezet differenciálódása ebben az esetben az RDA elemkészletének különböző szótárakban való megtestesülését képezi le: ha a *média*, *hordozó*, *tartalom* kifejezésére használt elemek ugyanabból a szótárból valók, akkor egyazon mezőben rögzíthetők, amennyiben azonban különböző szótárakból valók a kifejezések, más-más mezőt kell alkalmazni.

A mű és a kifejezési forma egyéb sajátosságainak leírására definiált mezők azt a törekvést tükrözik, hogy a bibliográfiai leírásban részben eddig is tükrözött információkat géppel olvashatóvá, illetve különböző alkalmazások számára elkülönítetten megragadhatóvá tegyék. Az új tartalmú 046, 380, 381 mezőkben olyan „kiegészítő információk” kapnak helyet, amelyeket részben eddig a besorolási címek vagy egyéb besorolási adatok részeként írtunk le.¹⁷ A kódolási lehetőségek differenciálása és többszörözhetősége azonban lehetővé teszi a komplexebb variációs lehetőségek kifejezését is, és nem kell a leírás során kényszerű kompromisszumokat kötni.

Végezetül érdemes megemlíteni a közreadás különböző funkcióit és szereplőit egymástól megkülönböztetetten kifejezhetővé tévő 264 MARC-mező bevezetését.¹⁸ Ezáltal a későbbiekben a bibliográfiai leírásban lehetővé válik a *kiadó*, *nyomda* feltüntetésén túl a *terjesztő*, illetve a *producer* nevének, valamint a kiadás és nyomtatás helyén és évén túl a terjesztő és producer székhelyének, továbbá e tevékenységek évszámának leírása is.

A rövid szemléből is kitűnhet, hogy az RDA-ban megjelenő fogalmi differenciálódás és annak a MARC21 elemkészletére gyakorolt hatása elsősorban a nem hagyományos hordozón megjelenő művek leírási lehetőségeiben hoz változást. Végső soron azonban minden, a bibliográfiai leírásokban megjelenő újabb pontosítás a katalógusokra és bibliográfiákra épülő további felhasználás során fogja megmutatni hasznosságát.

Könyvtárak a szemantikus weben

A MARC keretei között maradvá a könyvtárakat az a veszély fenyegeti, hogy nem tudnak eleget tenni valamennyi felhasználói igénynek. Miután az internet az a közeg, ahová a felhasználók mai generációi elsősorban fordulnak információért, a könyvtáraknak egyfelől ugyanúgy jelen kell lenniük ebben a térben adataikkal, gyűjteményeikkel, másfelől megközelítve pedig: a mai felhasználót vissza kell „terelni” a könyvtárba, ahol minőségi információt találhat.

Napjaink egyik fontos kulcsszava az interoperabilitás,¹⁹ amely részben a nyílt hozzáférést, részben az újrafelhasználhatóságot jelenti. A nyílt szabványok és a Linked Data technika teszik majd lehetővé a könyvtári és az egyéb forrásokból származó – kormányzati, kereskedelmi, tudományos kutatási – adatok integrálhatóságát, illetve közös kezelését.

A Linked Data technológia haszonnal jár a könyvtárak számára, noha kétségtelen, hogy az alkalmazása számos kihívással jár. A szemantikus webet alkotó adatok olyan webspecifikus szabványok szabályai szerint épülnek fel, mint az XML vagy a Resource Description Framework (RDF), a tartalmi, logikai kapcsolatok pedig az adatok, nem pedig az azokat hordozó dokumentumok között valósulnak meg. Az RDF alapján *alany* – *állítmány* – *tárgy* struktúrájú állítások épülnek fel az adatokból, és ezek a kapcsolódási szabályok lehetővé teszik az adatokat „olvasó” alkalmazások számára, hogy újabb összefüggésekre „következtessenek” az elsőként megtalált elemek minősítő információi alapján. A szemantikus weben az adatokat önálló URI-k (Universal Resource Identifier) azonosítják, melyek egyúttal a linkek alapján kereshetők is. Ennek jegyében az adatokat ellenőrzött szótárakba rendezve „regisztrálni” kell, mint azt az RDA teljes elemkészletével²⁰ is tették 2008-ban (1. ábra).²¹ Az *RDA Vocabularies* többek között a következő elemkészleteket tartalmazza:²²

Vocabulary: Show detail for RDA Base Material

Detail	Concepts	History	Versions	Maintainers	Export	Import
Preferred Label	URI	Status	Updated	Actions		
acétate	.../termList/RDABaseMaterial/1033	Published	2016-01-04 18:38			
aluminium	.../termList/RDABaseMaterial/1032	Published	2016-01-04 18:38			
Bristol board	.../termList/RDABaseMaterial/1001	Published	2016-01-04 18:38			
canvas	.../termList/RDABaseMaterial/1002	Published	2016-01-04 18:38			
cardboard	.../termList/RDABaseMaterial/1003	Published	2016-01-04 18:38			
ceramic	.../termList/RDABaseMaterial/1004	Published	2016-01-04 18:38			
diacetate	.../termList/RDABaseMaterial/1031	Published	2016-01-04 18:38			
glass	.../termList/RDABaseMaterial/1005	Published	2016-01-04 18:38			
hardboard	.../termList/RDABaseMaterial/1006	Published	2016-01-04 18:38			
illustration board	.../termList/RDABaseMaterial/1007	Published	2016-01-04 18:38			
ivory	.../termList/RDABaseMaterial/1008	Published	2016-01-04 18:38			
leather	.../termList/RDABaseMaterial/1009	Published	2016-01-04 18:38			
metal	.../termList/RDABaseMaterial/1010	Published	2016-01-04 18:38			
nitrate	.../termList/RDABaseMaterial/1030	Published	2016-01-04 18:38			
paper	.../termList/RDABaseMaterial/1011	Published	2016-01-04 18:38			
parchment	.../termList/RDABaseMaterial/1012	Published	2016-01-04 18:38			
plaster	.../termList/RDABaseMaterial/1013	Published	2016-01-04 18:38			
plastic	.../termList/RDABaseMaterial/1014	Published	2016-01-04 18:38			
polyester	.../termList/RDABaseMaterial/1029	Published	2016-01-04 18:38			
porcelain	.../termList/RDABaseMaterial/1016	Published	2016-01-04 18:38			

1. ábra: Az RDA-t alkotó „regisztrált” elemkészlet egy részlete: Base Material

- kifejezéseket, melyek a mű, a manifesztáció, megjelenés, példány sajátosságait írják le (*RDA Work Properties*, *RDA Manifestation Properties*, *RDA Expression properties*);
- közreműködői szerepek a fotográfustól a térképrajzolón át a szerkesztőig valamennyi felsorolható alkotói minőség (*RDA Roles*);
- dokumentumok hordozóinak, anyagainak fogalomkészlete (*RDA Carrier Type*);
- a dokumentumok közötti kapcsolódások fogalmi leírása (*Elements for RDA Relationships for Works, Expressions, Manifestations, Items; Elements for RDA Relationships for Concepts, Events, Objects, Places*).

Az ellenőrzöttség kulcsfontosságú az elemkészletek karbantartása és hitelessége szempontjából, mivel a jövőben ezek az elemkészletek fogják az információkat hordozni. A szükséges kontrollt pedig megfelelő szakmai testületek – mint például az RDA fejlesztőbizottsága vagy az erre a célra életre hívott Metadata Management Associates²³ – tudják biztosítani.

A fejlesztések haszna

Összességében, mint Terence K. Huwe Building Digital Libraries című esszéjében megjegyzi,²⁴ a folyamatban lévő fejlesztések haszna abban foglalható össze, hogy élővé teszi a könyvtári katalógusokat; a könyvtáros közösséget megajándékozza a változással szembeni aktivitás érzésével (felráz); valamint a felhasználói közösség szemében a szakemberek részéről megmutatkozó „nyertes” magatartást jelez. Ezek azok az okok, amelyek révén elmondható, hogy „az RDA forradalmasította a katalogizálásról vallott nézeteket, és annak gyakorlatát.”²⁵

Irodalom és jegyzet

- ¹ Összefoglalóan lásd: OLIVER, Chris: Changing to RDA. = Feliciter, Vol. 53. No. 7. 2007. 250–253. p.
- ² V.ö.: Joint Steering Committee for Development of RDA. Forrás: [http://www.rda-jsc.org/\[-\]rda.html](http://www.rda-jsc.org/[-]rda.html) [2012. április 2.]
- ³ GORMAN, Michael: RDA: the Coming Cataloguing Debacle. Forrás: [http://www.slbc.ca/\[-\]rda1007.pdf](http://www.slbc.ca/[-]rda1007.pdf) [2012. április 20.]
- ⁴ EL-SHERBINI, Magda – CURRAN, Megan: Resource Description and Access „RDA”: new code for cataloging. = Serials Librarian, Vol. 60. No. 1–4. 2011. 7–15. p.
- ⁵ Functional requirements for bibliographic records. Final Report. Ed. by IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records. München, Saur, 1998. (UBCIM publications N.s. 19.) VIII, 136 p.
- ⁶ EL-SHERBINI – CURRAN: i. m. 9. p.
- ⁷ EL-SHERBINI – CURRAN: i. m. 10. p.
- ⁸ Többek között: Tillet, Barbara Ann: Bibliographic Relationships: Toward a Conceptual Structure of Bibliographic Information Used in Cataloging. Ph.D. diss. Los Angeles, University of California, 1987. 330 p.; O’NEILL, Edward T. – VIZINE-GOETZ, Diane: Bibliographic Relationships: Implications for the Function of the Catalog. In: The Conceptual Foundations of Descriptive Cataloging. Ed. Elaine Svenordus, San Diego, Academic Publ., 1989.

RESOURCE DESCRIPTION AND ACCESS (RDA): ESZKÖZ A KÖNYVTÁRAK
JÖVŐBELI INFORMÁCIÓKÖZVETÍTŐ FELADATAINAK ELLÁTÁSÁHOZ

- 167–179. p.; WILSON, Patrick: The Second Objective. In: The Conceptual Foundations of Descriptive Cataloging. Ed. Elaine Svenordus, San Diego, Academic Publ., 1989. 5–16. p.
- ⁹ Functional requirements for bibliographic records. i. m.
- ¹⁰ Az RDA szövegének hivatalos magyar fordítása még nem létezik; az itt magyar nyelven közölt fejezetcímek a szerző magyarításai.
- ¹¹ DICKEY, Timothy J.: FRBRization of a Library Catalog: Better Collocation of Records, Leading to Enhanced Search, Retrieval, and Display. = Information Technologies and Libraries, Vol. 27. No. 1. March 2008. 23–32. p.
- ¹² DICKEY: i. m. 25. p.
- ¹³ A Bibliographic Framework for the Digital Age. Forrás: [http://www.loc.gov/bibframe/\[-\]news/framework-103111.html](http://www.loc.gov/bibframe/[-]news/framework-103111.html) [2016. január 14.]
- ¹⁴ GONZALES, Brigid M.: Linking Libraries to the Web: Linked Data and the Future of the Bibliographic Record. = Information Technology And Libraries, Vol. 33. No. 4. December 2014. 10–22. p.
- ¹⁵ MARC PROPOSAL NO. 2009-01/2: New content designation for RDA elements: Content type, Media Type, Carrier Type. Forrás: <http://www.loc.gov/marc/marbi/2009/2009-01-2.html> [2016. január 14.]
- ¹⁶ MARC PROPOSAL NO. 2008-05/3: New content designation for RDA elements: Content type, Media Type, Carrier Type. Forrás: [http://www.loc.gov/marc/marbi/2008/2008-05-\[-\]3.html](http://www.loc.gov/marc/marbi/2008/2008-05-[-]3.html) [2016. január 14.]
- ¹⁷ MARC PROPOSAL NO. 2010-04: New data elements in the MARC 21 Authority and Bibliographic Format for works and expressions. Forrás: [http://www.loc.gov/marc/\[-\]marbi/2010/2010-04.html](http://www.loc.gov/marc/[-]marbi/2010/2010-04.html) [2016. január 14.]
- ¹⁸ MARC PROPOSAL NO. 2011-02: RDA Production, Publication, Distribution and Manufacture Statements in the MARC 21 Bibliographic Format. Forrás: [http://www.loc.gov/\[-\]marc/marbi/2011/2011-02.html](http://www.loc.gov/[-]marc/marbi/2011/2011-02.html) [2016. január 14.]
- ¹⁹ Lásd többek között az IFLA erre vonatkozó ajánlását: Sharing of Bibliographic Information and Resources. IFLA Bibliographic Standards and Interoperability. (2005. márc./nov.) Forrás: <http://archive.ifla.org/VII/d4/pub/InteroperabilityStandards.pdf> [2016. február 14.]
- ²⁰ Open Metadata Registry. Forrás: <http://metadataregistry.org/schema/list/page/4.html> [2016. február 14.]
- ²¹ HILLMANN, Diane: Facing Forward: The Challenges Facing Cataloging and Catalogers [ppt]. [2008. október] Forrás: <https://ecommons.cornell.edu/handle/1813/11536> [2016. január 8.]
- ²² Hivatalos magyar fordítás híján egyelőre a körülírásokat alkalmazzuk.
- ²³ Metadata Management Associates. Forrás: <http://managemetadata.com> [2016. január 8.]
- ²⁴ HUWE, Terence K.: Building Digital Libraries: Creating the Conditions for Innovation. = Computers and Libraries, Vol. 34. No. 6. July/August 2014. 16–23. p.
- ²⁵ HUWE: i. m.

Vass Johanna 1994 és 2012 között az Országos Széchényi Könyvtár különböző nemzeti bibliográfiai osztályain (kurrens, illetve retrospektív sajtóbibliográfia) dolgozott. A tanulmány írásakor a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet osztályvezetője, majd 2016-tól a Magyar Művészeti Akadémia Szakkönyvtárának vezetője. Az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola Könyvtartudomány Doktori Programjának hallgatója. PhD-témája: Resource Description and Access. Érdeklődési területei: a könyvtári szabványosítás története, szabványalkalmazás a gyakorlatban.